

Csernák Árpád

A porond

(álomminiatűrök)

„MAJDNEM BIZONYOS VAGYOK BENNE, HOGY SOHA NEM VAGYOK ÉBREN. NEM TUDOM, HOGY NEM ÁLMODOM-E, AMIKOR ÉLEK, HOGY NEM ÉLEM-E, AMIKOR ÁLMODOK, VAGY HOGY AZ ÁLOM ÉS AZ ÉLET NEM ELEGYEDIK-E ÖSSZE, NEM KERESZTEZI-E EGYMÁST BENNEM...

...NEM TUDOM, HOGY LÉTEZEM-E, LEHETSÉGESNEK ÉRZEM, HOGY VALAKI MÁSNAK AZ ÁLMA VAGYOK, SZINTE KÉZZEL FOGHATÓAN FÖLSEJLIK ELŐTTEM, HOGY AKÁR EGY REGÉNYFIGURA IS LEHETNÉK, AKI VALAMELY STÍLUS ÁRADÓ HULLÁMAIN, VALAMELY NAGYSZERŰ PRÓZAI MŰ TEREMTETT KÖZEGÉBEN MOZOG.”

(F. Pessoa)

Álmomban remek novellát olvastam. Teljesen fellelkesültem. A szerzőjével is tudtam beszélgetni. Amikor fölébredtem, dühöngtem, hogy miért nem emlékszem a novellára, hiszen azt (valószínűleg) senki nem írta még meg; én álmodtam! Ha emlékeztem volna rá: megírhattam volna, de álmomban abban a tudatban voltam, hogy ezt már más megírta, így nem tartottam szükségesnek megjegyezni, csak ámultam, és csodáltam a novellát és a szerzőjét. Mégis, milyen volt? Természetesen olyan, amilyeneket én is szeretnék írni: világos, tiszta, lapidáris-ovális... pontos, feszes mondatok, mégis lázas, szürreális képek, de egészében a realitásokból táplálkozó, hiteles világ... tisztánlátás: a „reménytelen levés” dokumentálása, és mégis (megmagyarázhatatlan módon) reményt és hitet keltő, az elmúlás tudatában az életet igenlő... „A képtelenbe kivetített igazság.”*

*Az idézőjelbe tett hat szót Lengyel Balázs írta, novelláimat elemezve.

A városban

Szürke és füstös-okkersárga falak, őrjítő zaj, itt-ott felszedett aszfalt, útjelző táblák áttekinthetetlen erdeje, érthetetlen elterelések... Hirtelen Wartburg tolat felém, a fékre lépek, a kocsi megcsúszik és a csomagtartóról lerepülnek a csomagok. Peónia ideges és ingerült. „Mit csinálsz!? Mit csinálsz!?” – ezt hajtogatja, mire én is ideges leszek, fejemet vesztve át akarok hajtani a záróvonalon a túlsó oldalra, visszakanyarodni a csomagokért, tekerem a kormányt, de Peónia felsikolt, majd a döbbenettől levegőt sem kapva hebegi, hogy húzódjak le jobbra, majd ő elszalad a csomagokért. Lehúzódok jobbra, az útpadka mellé és megállok. Amikor kinyitom az ajtót, jeges szél csap az arcomba. Peónia kipattan és átszalad a túloldalra. Utánanézek, látom a kocsik között cikázó nyurga, kislányos alakját.

Ez a jelenet – némi módosulással – többször megismétlődik. Egyre ingerültebbek és elcsigázottabbak leszünk. Most, hogy itt voltunk, azt sem értettem, minek kellett ide jönnünk, holott, amikor elindultunk – erre pontosan emlékeztem – határozott céljaink voltak. Végül forgalmi dugóba kerülünk és én végképp lemondok az autóról. A legfontosabbnak hitt csomagokat magunkhoz vesszük és elindulunk a buszpályaudvarra.

Itt már nyugodt vagyok, vagy inkább fásult, de látom, hogy Peónia szinte sokkos állapotban van, remeg az idegességtől. „Mi bajod van?” – kérdezem – „Mit izgulsz?” – „Izgulok. Én ilyen izgulós vagyok.” – mondja és rémülten az árkádok felé néz. „Ott! Ott!” – ismételtgeti sápadtan, tágra nyílt szemekkel. „Nincs ott semmi különös” – mondom abba az irányba nézve. Aztán a tekintete olyan kifejezést ölt, mintha közeledne az a valami és ő nem tudná róla levenni a szemét. Már nem szól, csak elváltozott arccal mered arra a közeledő pontra. Elé állok, nyugtatgatni próbálok, becézgetem, pofozgatom tehetetlenül és egyre kétségbeesettebben. A buszmegállóban várakozó tömeg felé fordulok és azt kiáltom: „Orvost! Nincs maguk között orvos?!”

Senki nem felel, senki nem mozdul.

M e n e k ü l é s

Metró állomás. Halványzöld araldit pulton apró perselyek. Ide kell bedobni a viteldíjnak számító érméket, amelyek fényes oszlopokban állnak az átlátszó váltóautomatákban. Ha bedobod a pénzt, kigyullad egy kis zöld lámpa és a fotocellás nikkelsorompó felnyílik.

Valaki úgy dobta az érmét, hogy lepattant a pultról és az áttetsző metakrilát padlóra röppent, ahol kerek lyukacsok láthatók, ellenőrző nyílások a beépített robotrendőrök részére. A pillekönnyű érme légörvénybe került és az egyik lyuk fölött pörög ezüstfényű, örült pörgéssel. Én ebbe a nyílásba dobálom filléreimet, célba véve a pörgő pénzt. Az egyikkel el is találok, együtt hullanak csörömpölve a kivilágított, szűk csőben. Aztán megszűnik a csörgő hang, mintha vízbe toccsannának a fémkorongok. És valóban, a kémlelőnyílás alján víz van, átláthatatlan, agyagsárga víz, és egyre emelkedik a szintje. A többi lyukba is belenézek, mindenütt emelkedő vízszintet látok. Kissé lejjebb, a hideget lehelő szilikon alagútból, ahonnan a komputerrel irányított légpárnás nyeregvasutat vártuk, a síneknek szánt vajatban is víz hömpölyög.

A tündöklő falon keskeny acéllépcső. Felkapaszkodom rá. A víz üdözőbe vesz, de a lépcsőn egy emelettel magasabbra jutok, zsinórpadláshoz hasonló térségbe, ahol hősín drapériák és kötelek lengedeznek. Ezekbe kapaszkodva lendülök át egyik oldalról a másikra, a szennyes áradat fölött himbálódzva. Aztán átlendülök egy másik terem fölé, ami színházi díszlet- és kellékraktárhoz hasonlít, rokkant, öreg bútoraival, csonka díszletelemeivel. Itt nincs víz. Tovább lengek a kötélén, hol egy poros szekrény tetején, hol egy vár megmaradt oromzatán, hol fakó domboldalon találok magam szusszanásnyi időre. Kiszámíthatatlan vademberlengésében apróbb bútorokat, tárgyakat sodrok el, rozsdás kardok, ezüstfejtű sétabotok röpülnek velem.

Végül egy törött székre ereszkedem. Ott kissé megpihenek a kötélbe kapaszkodva. Távolabb mintha vasajtó nyílna, geometrikus fénydarab hull a terembe és megjelenik Peónia csomagokkal a kezében, a hétköznapi délelőttök józan, friss levegőjét hozva magával. Megáll a terem végén és azt mondja: „Megint későn keltél”. Szavait visszhangozzák a falak. Mozdulatlanul állok a rozszant szék poros kárpitján, a kötélbe kapaszkodva, aztán elengedem a kötelet és a székkal együtt, lassan – mint filmek lassított felvételein –, nagyon lassan, puhán és hangtalanul a földre zuhanok.

L o v a k

Házsorok között, majd árnyas erdei utakon napsütötte fennsíkra érkezem. A völgyben cirkuszi sátor. Irreális magasságokban, tornyos faépület erkélyén egy ló áll. Az égre rajzolódik íves nyaka, gyönyörű feje: kék alapon hősín forma.

Állok és elragadtatással nézem, majd, mintha taszítanának – elindulok fölfelé. Nem akarok, mégis megyek. A vállalkozás reménytelennek és teljesen értelmetlennek látszik, de mennem kell, hozzá, a közelébe. Emelkedem. Talpam alatt nyikorognak a falépcsők. A gerendák között, a faszervezetek résein át örökké azt a fehér alakzatot figyelem, egyetlen pillanatot sem akarok elveszteni.

Zárt, sötét helyiségen kéne keresztül mennem. Itt egy másik ló toporog. Koromszín. Szeme és foga megvillan, ahogy a fejét hátraveti, sörénye suhog, az arcomba csap. Nagy teste szinte eggyé válik a sötétséggel, csak vad szagát és kipárolgó forróságát érzem. Patái alatt remeg, dübörög, meginog a deszkaépítmény.

Hátrálni kezdek, de nem akarom szem elől téveszteni a fehér lovat, végig őt nézem. Csak alulról csodálhatom és egyre távolabbról: nyugodtan, mozdulatlanul áll és a távolba néz.

K u t y á k

Fenyőkkel szegélyezett árnyas útról kökényillatú bozótosba, majd burjánzó mediterrán flórába érkezünk. A kutyák néha megiramodnak valami neszre, a sűrűbe vetik magukat, aztán visszatérnek lógó nyelvvel, lihegve; lefetyelnek egy tócsából, aztán rám néznek. Ritka pillanat: mozdulatlanul állnak. Én is megállok. Jobban, tisztábban hallom a hangokat; jobban, tisztábban látom a színeket.

Repülőgép zúg el a fejünk felett. És akkor hirtelen látom ugyanezt a helyet nélkülünk. Mintha az iménti állóképből kiegészítettek volna hármunk alakját: látom önmagunk hiányát. Komoly okom van azt hinni, hogy a kutyák is látják.

Aztán csinos, fiatal arcokat látok: feszülő bőr, csillogó szemek, duzzadó ajkak; rohamosan közelítenek ezek az arcok

és rohamosan csúfúlnak, torzulnak, vénülnek, ráncosodnak, aszalódnak, zsugorodnak, míg végül lerongyolódik a bőr, lerohad a hús a szájról, kihullanak a fogak, zanzásodnak a fejek; már csak apró aszalt almák gurulnak felém, majd azok is elenyésznek...

...és megint a kutyák. Rozsdavörös szőrük izzik a késődélutáni fényben, zászlófarkuk lobog.

Fellépés

Feszülten várakozó tömeg az egyetem aulájában. Beszédemre várnak. Forradalmi beszédre. Szűkülve érzem: nem tudok megfelelni az elvárásoknak. A teremben lázas morajlás.

Ezzel egy időben kiállításra is készülnek. Én két szobrot hoztam. Az egyiket Peónia készítette – Virág a címe –, körtefából faragott szelíd-szép szobor. A másikat nem kellett készíteni, csak észrevenni: göcsörtös, ágas-bogas fa. Az erdőből hoztam. A zsűri azt javasolja, vágjam le az egyik ágát, s akkor elfogadják. Mondom, hogy azt nem lehet. A tömeg elé állok és szétnyitom a fát: a kéregágyban fénylő corpus. A teremben csend lett.

A porond

A konferanzzé műsor előtti beszédében közli, hogy ő az est egyetlen szereplője. Bárkivel, bármi történik: minden lényben, minden történésben ő rejtezik. Ha bárki hangot hall, az ő hangját hallja; ha bárki mozgást észlel, azt a mozgást ő idézi elő. Miután ezt kifejtette, eltűnt.

Látom, hogy a kellék nincs előkészítve. Egy zsebkendő az, amit kivégzésem után véresen mutogatnak, de a kendő nem véres. Felfordulás, premier előtti idegbaj; senki nem talál semmit, senki nem talál senkit. Páni félelem fog el. Végül késsel magamba szúrok és összevérezem a fehér zsebkendőt. Kenegetem a vért, hogy jól mutasson.

Tudatom képernyőjén – vagy keskenyfilm vetítőjében – látom saját kivégzésemet. Semmi preparáció: valódi a kötél, valódi a halál. De nem ez izgat, hanem, hogy mitől lesz véres az a zsebkendő és kié? És miért mutogatja? Vagy más halálnemet kell választanom, vagy nem kell a zsebkendő, gondolom, de nincs sem időm sem módom a változtatásra: kezdődik az előadás.

A színpad – vagy porond – egyetlen hatalmas, felül fedett, körben cölöpökön álló, falak nélküli térség. Ebben a körülhatárolt, mégis a végtelenség érzetét keltő térségben temérdek lény látható, rendkívül sok és érdekes történés tapasztalható, de ha jobban odafigyel az ember: – valóban – minden hangban ugyanazt a hangot fedezi fel, minden mozgásban ugyanazt a mozgató erőt.